کتابِ جدیدِ فارسی

کلاسِ ششم

پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

جملہ حقوق بحق پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور محفوظ ہیں۔

تیار کردہ: پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

نظرِ ثانی شدہ قومی ریویو کمیٹی وفاقی وزارت تعلیم حکومت پاکستان

مصنفین ڈاکٹر آغا یمین (مرحوم)

میرزا ھادی علی بیگ (مرحوم)

ڈاکٹر خانم ممتاز غفور

سید منظور حسین شاہ

تجدید نظر : ڈاکٹر آفتاب اصغر

: ڈاکٹر خالدہ آفتاب

: خانم شگفتہ صابر

کمپوزنگ : بہ تعاون خانہ فرہنگ جمہوری اسلامی ایران-لاہور

ناشر: اویس بک سنٹر، لاہور۔ مطبع: الرحیم آرٹ پریس، لاہور

تاریخ اشاعت	ایڈیشن	طباعت	تعداد اشاعت	قیمت
اکتوبر 2016ء	اوّل	نہم	1000	38.00

فهرست

بخش اوّل

درس اول	اسم اشاره
درس دوم	مرکبِ اضافی
درس سوم	مرکبِ توصیفی
درس چهارم	حروف جار
درس پنجم	ضمیر منفصل (اعضایِ بدن)
درس ششم	ضمیر متصل و اسمای مربوط به لباس
درس هفتم	مصادر (اوقات غذا و نماز)
درس هشتم	اعداد
درس نهم	اعدادِ ترتیبی و روزهای هفته
درس دهم	اعداد و چهار فصل
درس یازدهم	ماضی مطلق
درس دوازدهم	تذکیر و تانیث و اسمایِ خویشاوندان
درس سیزدهم	مفرد و جمع
درس چهاردهم	کلماتِ استفهام
درس پانزدهم	رفتن به دبیرستان (ماضی قریب)
درس شانزدهم	میزِ غذا (ماضی بعید)
درس هفدهم	فضلو دهقان (ماضی استمراری)

درس هیجدهم	وسایلِ نقلیه (ماضی شکیه یا احتمالی)
درس نوزدهم	باغ وحش (ماضی شرطی یا تمنائی)
درس بیستم	اعادی فعلهای ماضی
درس بیست و یکم	ما پاکستانی هستیم (فعل مضارع)

بخش دوم

درس بیست و دوم	خدایِ یکتا
درس بیست و سوم	پیغمبر ما صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهٖ وَسَلَّمَ
درس بیست و چهارم	قرآن
درس بیست و پنجم	مدرسه (مکالمه)
درس بیست و ششم	بچه هامن پسرم (نظم)
درس بیست و هفتم	احترامِ استاد (مکالمه)
درس بیست و هشتم	میهن خویش را کنیم آباد (نظم)
درس بیست و نهم	باغ (مکالمه)
درس سی ام	کشورِ ما
درس سی و یکم	دینِ اسلام
درس سی و دوم	کتاب (نظم)
درس سی و سوم	آزادی
درس سی و چهارم	ساعتهای شبانه روز
درس سی و پنجم	خانوادهٔ بزرگ
درس سی و ششم	مادر
درس سی و هفتم	روشن پاکستان

بخشِ اوّل

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

به نام خداوند بخشنده مهربان

درسِ اوّل

اسمایِ اشاره

این ، آن ، اینجا (این + جا) آنجا (آن + جا)

ایـن میـز اسـت ۔ ایـن کـاغـذ اسـت۔ آن دوات اسـت۔ ایـن ورق اسـت۔ آن چیسـت ؟ آن قـلـم اسـت۔ کتـاب اینجا است۔ دَوات آنجا است۔ این کِتاب نیست۔ آن قلم است۔ این جا خوب است۔ آن جا خوب نیست۔ اِین دَرسِ اَوّل اَست۔

فرهنگ

به نام خداوند بخشنده مهربان : مہربانی کرنے والے اور بخشش کرنے والے خدا کے نام سے (شروع کرتا/کرتی ہوں)

درس : سبق

جا : جگہ

اینجا : یہاں

اوّل : پہلا

این جا : یہ جگہ، اس جگہ

آن جا : وہ جگہ، اس جگہ

آنجا : وہ جگہ، اس جگہ، وہاں

چه / چی : کیا ؟

چیست (چه + است)؟ : کیا ہے؟

این : یہ

آن : وہ

است : ہے، ہوتا ہے۔

نه : نہیں

نیست (نه + است) : نہیں ہے

میز : میز

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

یہ کتاب ہے۔ وہ کیا ہے؟ وہ قلم ہے۔ یہ کیا ہے؟ یہ دوات ہے۔ کتاب یہاں ہے۔ میز وہاں ہے۔ یہ قلم ہے۔ یہ قلم نہیں ہے۔ یہ جگہ اچھی نہیں ہے۔ یہ سبق آسان ہے۔

۲- خالی جگہ پُر کیجیے :

۱- این ..... است۔

۲- ..... کتاب است۔

۳- آن دوات .....۔

۴- این میز .....

درسِ دوم

مرکبِ اضافی

درسِ امروز اتاقِ درس میزِ تحریر زنگِ مدرسه

درسِ امروز آسان است۔ این اتاقِ درس است۔ آن صندلیِ آموزگار است۔ این زنگِ مدرسه است۔ این مدادِ حامد است۔

درسِ امروز : آج کا سبق
اتاقِ درس : پڑھائی کا کمرہ
صندلیِ آموزگار : ماسٹر صاحب کی کرسی

زنگِ مدرسه : سکول کی گھنٹی
میزِ تحریر : لکھائی کی میز
مدادِ حامد : حامد کی پنسل

فارسی میں ترجمہ کیجیے :

آج کا سبق اچھا ہے۔ وہ لکھنے کی میز ہے۔ یہ ماسٹر صاحب کی کرسی ہے۔ وہ حامد کی پنسل ہے۔
یہ دوسرا سبق ہے۔

درسِ سوم

دخترِ نیک ، گچِ سفید ، تختۂ سیاه ، لباسِ تمیز ، پسرِ خوب

تختۂ سیاه آنجا است. گچِ سفید اینجا است. لباسِ تمیز آنجا است. فرزانه دخترِ نیک است. حمید پسرِ خوب است.

فرهنگ

دخترِ نیک : اچھی لڑکی

تختۂ سیاہ : بلیک بورڈ

گچ سفید : سفید چاک

لباسِ تمیز : صاف لباس

پسرِ خوب : اچھا لڑکا

تمرین

فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہ اچھا لڑکا ہے۔ وہ اچھی لڑکی ہے۔ یہ لباس صاف ہے۔ یہ سفید چاک ہے۔ وہ تختۂ سیاہ ہے۔

درسِ چہارم

حروفِ جار

در ، بر ، زیر ، کنار ، از ، تا ، پیش ، پس ، با

آموزگار در اتاقِ درس است. دوات بر میز است. قلم کنار دوات است. مداد زیرِ کیف است. در کیف مداد و مداد پاک کن و خود نویس است. این کتاب مالِ کیست ؟ این کتاب از خرم است. آن صندلی مالِ کیست ؟ آن صندلی از جنابِ آموزگار است. حامد با محمود است. بچه پیشِ مادر است. گربه پسِ دیوار است. از لاهور تا راولپندی راہ خوب است.

فرهنگ

در : میں

زیر: نیچے

اَز : سے،کا،کے،کی

پیش : پاس،آگے،سامنے

بَا : ساتھ

کِیف : بستہ

مادر : ماں

چہارم : چوتھا

بَر : اوپر

کنار: پہلومیں،نزدیک،پاس

تا : تک

پس : پیچھے

مدادِ پاک کن : ربڑ

خود نویس : پین

گربہ: بلی

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

بلی میز کے نیچے ہے۔ یہ کتاب خرم کی ہے۔ کتاب بستے میں ہے۔ میز ماسٹر صاحب کے سامنے ہے۔ کرسی میز کے پاس ہے۔ قلم کتاب پر ہے۔ میز پر ربڑ، دوات اور کتاب ہے۔ راولپنڈی سے کراچی تک راستہ دور ہے۔ احمد محمود کے ساتھ نہیں ہے۔

۲-خالی جگہ پر کیجیے : :

۱- برمیز ..... است۔

۲- آموزگار در اتاق..... است۔

۳- این درس ..... است۔

۴- کتاب بر ..... است۔

۳-اوپر کے سبق میں حروفِ جار تلاش کیجیے۔

درسِ پنجم

	سوم شخص	دوم شخص	اوّل شخص
	غایب	حاضر	متکلم
مفرد: (واحد)	او	تو	من
جمع	ایشان/آنہا	شما	ما
مفرد(واحد)	دهان او	بینی تو	چشم من
جمع	موی ایشان	گوش شما	زبان ما

این پرچمِ ما است. این بینی تو است. این گوشِ شما است. آن دهانِ او است. نامِ کشور ما پاکستان است.

این چشمِ من است. این زبانِ تو است. آیا گوشِ شما کر است؟ نخیر، کر نیست. نه چشم ما کور است. نه زبان ما لال. موی ایشان سیاه است. لباسِ شما قشنگ و تمیز است. ایران همسایهٔ ماست. درسِ امروز آسان است.

زبانِ ما : ہماری زبان

گوشِ شما : آپ کا کان

موی ایشان : ان کے بال

چشمِ من : میری آنکھ

بینیِ تو : تیری ناک

دهانِ او : اس کا منہ

آیا : کیا
خیر : نہیں
تمیز : صاف
کر : بہرا
من : میں
شما: آپ
آنان/ایشان:وہ(سب اشخاص)انہوں،انہیں
نخیر : جی نہیں

پرچم : جھنڈا
لال : گونگا
کور : اندھا
ما : ہم
تو : تم
او : وہ(ایک شخص)،اس
قشنگ: خوبصورت

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہ میرا ہاتھ ہے۔وہ آپ کی ناک ہے۔کیا آپ کا کان بہرا ہے؟ میری زبان گونگی نہیں ہے۔میرا کان بہرا نہیں ہے۔ہمارا لباس خوبصورت اور صاف ہے۔ایران پاکستان کا ہمسایہ ہے۔

۲-مندرجہ ذیل الفاظ سے فارسی جملے بنائیے :

موِ ایشان ، پرچمِ ما ، کتابِ اکبر ، دواتِ تو ، آموزگارِ شما

در سِ ششم

اسمای مربوط به لباس (ضمیر متصل)

صیغه‌ها

سوم شخص	دوم شخص	اول شخص
غایب	حاضر	متکلم
مفرد: اش	ات	ام
جمع: شان	تان	مان

ضمیر متصل

مفرد:پیراهنش (پیراهن+ش)	کُتَت(کت + ت)	کلاهم(کلاه+ام)
جمع: کفششان(کفش+شان)	شلوار تان	دستارِمان

کلاهم سیاه است. دستارِمان سفید است. کتت قشنگ است. شلوارِ تان سیاه است. پیراهنش تمیز است. کفششان با دوام است. سیب در سبد است. کتابتان اینجا است. کتاب در دستش است. در دستش دوات است. پرچم مان سبز و سفید است. **پرچمِ ما با ستاره و هلال است.** کشورمان پاکستان است. آموزگار مان مهربان است. لباستان قشنگ است.

فرهنگ

کلاهم : میری ٹوپی

کتت : تیرا کوٹ

دستارمان : ہماری پگڑی

شلوارِتان : آپ کی پتلون

پیراهنش : اس کی قمیض

هلال : پہلی رات کا چاند

اول شخص : صیغہ متکلم

ام : میرا

مان : ہمارا

تان : آپ کا، تمہارا

شان : ان کا

سبد : ٹوکری

کفششان : ان کا جوتا

بادوام : پائدار

با : ساتھ

دوم شخص: صیغہ حاضر یا مخاطب

ات : تمہارا

سوم شخص : صیغہ غائب

اش : اُس کا

ششم : چھٹا

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے:

آپ کی ٹوپی آپ کے پاس ہے۔ میری ٹوپی میرے سر پر ہے۔ اس کا کوٹ سرخ ہے۔ تیری پتلون سیاہ ہے۔
ہماری کتاب میز پر ہے۔ ان کی دوات میز پر نہیں ہے۔ ماسٹر صاحب کا لباس صاف ستھرا ہے۔

۲-اوپر کے سبق میں ضمیر متصل پہچان کر لکھیے۔

خوردن ، نوشیدن ، رفتن ، گفتن ، خواندن ، نوشتن ، دیدن ، خوابیدن ، برخاستن ، خوردن، گرفتن ، دادن ، آوردن ، صبحانه ، چاشت ، ناهار ، شام ـ صبح. ظهر. عصر. مغرب. شب

غذایِ صبح صبحانه است. غذایِ پیش از ظهر چاشت است. غذایِ ظهر ناهار است. حالا وقتِ نمازِ عصر است. غذایِ شب شام است. راه برای رفتن است و منزل برای استراحت است. کتاب برای خواندن و کاغذ برایِ نوشتن است. گوش برای شنیدن و چشم برایِ دیدن است. شب برایِ خوابیدن و صبح برایِ برخاستن است. زود خوابیدن و زود بیدار شدن خوب است. نماز خواندن بر مسلمانان واجب است.

اسمای پنج نماز این است:

نمازِ صبح نمازِ ظهر نمازِ عصر نمازِ مغرب نمازِ شب

خوردن : کھانا

رفتن : جانا

شنیدن : سننا.

نوشتن : لکھنا

نوشیدن : پینا

گفتن : کہنا، بتانا

خواندن : پڑھنا

دیدن : دیکھنا، ملنا

خوابیدن : سونا

خوردن: کھانا

صبحانه : ناشتہ

ناهار : دوپہر کا کھانا

شام : رات کا کھانا

کمک : مدد

وظیفه : فرض

گوش : کان

زود : جلدی

نمازِ ظهر : ظہر کی نماز

نمازِ عصر : عصر کی نماز-مغرب:شام

واجب : فرض

اوقات : وقت کی جمع

نمازِ صبح : صبح کی نماز

برخاستن : اٹھنا

روزه گرفتن : روزہ رکھنا

چاشت : وہ کھانا جو صبح کے ناشتے اور دوپہر کے درمیانی وقت میں کھایا جائے

کار : کام

شب : رات

راه : راستہ

منزل : مکان

استراحت : آرام

چشم : آنکھ

نمازِ شب : عشاء کی نماز

به : پر ، کو

نمازِ مغرب : مغرب کی نماز

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کتاب پڑھنے کے لیے ہے اور کاغذ لکھنے کے لیے۔ جلدی سونا اور جلدی اٹھنا اچھا ہے۔ کام کرنا خوش نصیبی کا

سبب ہے۔ روزہ رکھنا اور نماز پڑھنا ہم پر فرض ہے۔ کمزوروں کی مدد کرنا ہمارا فرض ہے۔ زکوۃ دینا اور حج کرنا مسلمانوں پر فرض ہے

درسِ هشتم

اعداد

یک ۔ دو ۔ سه ۔ چهار ۔ پنج ۔ شش ۔ هفت ۔ هشت ۔ نُه ۔ ده ۔

۱ ۲ ۳ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠

در بشقاب یک انار و دو تا سیب است.

بر میز سه تا قلم و چهار تا کتاب است.

در یک دست پنج تا انگشت است.

روی میز شش تا مداد و هفت تا کتاب و هشت تا مداد پاك كن و نه تا قلم است.

در دو دست ده تا انگشت است.

در دستِ دهقان یک داس است. این دو تا توپ و سه تا بادبادك است. این چهار تا عروسک براي بازی است. در سبد شش تا انار و ده تا موز است.

فرهنگ

۱- یک : ایک ۲- دو : دو ۳- سه: تین ٤- چهار: چار

٥- پنج :پانچ ٦- شش: چھ ۷- هفت: سات ۸-هشت:آٹھ

۹- نه: نو ۱۰-ده: دس

سَبَد :ٹوکری

بشقاب :پلیٹ

دست : ہاتھ

دهقان :زمیندار-کسان

توپ : گیند

بازی : کھیل

مداد : پنسل

هشتم :آٹھواں

عروسک : گڑیا

موز : کیلا

سیب :سیب

انگشت : انگلی

داس : درانتی

بادبادك :پتنگ،گڈی،کنکوا

برای : واسطے ، کے لیے

مداد پاك كن :ربڑ

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہاں دو قلم اور چار کتابیں ہیں۔ میز پر نو ربڑ اور آٹھ پنسلیں ہیں۔ اس ٹوکری میں کیا ہے؟ اس ٹوکری میں تین انار اور سات کیلے ہیں۔ ایک ہاتھ میں پانچ انگلیاں اور دو ہاتھوں میں دس انگلیاں ہوتی ہیں۔

۲- فارسی میں ایک سے دس تک گنتی حرفوں اور ہندسوں میں لکھیے۔

درسِ نهم

اعدادِ ترتیبی و روزهایِ هفته

یکم ، دوّم ، سوّم ، چهارم ، پنجم ، ششم ، هفتم ، هشتم ، نهم ، دهم

شنبه ـ یکشنبه ـ دوشنبه ـ سه شنبه ـ چهار شنبه ـ پنج شنبه ـ جمعه یا آدینه

دوشنبه روزِ اوّل هفته است. روزِ دوّم هفته سه شنبه و روز سوم چهار شنبه و روز چهارم پنج شنبه و روزِ پنجم جمعه و روزِ ششم شنبه و روزِ آخر هفته یکشنبه است.

در ایران روزِ جمعه ودر پاکستان روزِ یک شنبه تعطیل است.

ما مسلمان هستیم. خدایِ ما یکیست. پیغمبرِ ما یکیست و قرآن ما یکیست.

دومین شاگرد اینجا است و ششمین شاگرد آنجا است. این اتاق کلاسِ ششم است.

امروز درسِ نهم تمام است.

فرهنگ

یکم،یکمین : پہلا،پہلی

دوم ، دومین : دوسرا،دوسری

سوم، سومین : تیسرا،تیسری

چهارم، چهارمین : چوتھا،چوتھی

پنجم، پنجمین : پانچواں،پانچویں

ششم، ششمین : چھٹا،چھٹی

هفتم، هفتمین : ساتواں،ساتویں

هشتم،هشتمین : آٹھواں،آٹھویں

نهم،نهمین : نواں،نویں

دهم،دهمین : دسواں،دسویں

شنبه : هفته

یک شنبه : اتوار

دوشنبه : پیر

سه شنبه : منگل

چہار شنبہ : بدھ
پنج شنبہ : جمعرات
آدینہ : جمعہ
اوّل : پہلا
تعطیل : چھٹی
پیغمبرؐ : رسولؐ
تمام : پورا، ختم
ھفتہ : ہفتہ (سات دن کا ایک ہفتہ)

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہم مسلمان ہیں۔ ہمارا خدا ایک ہے۔ یہ چھٹی جماعت کا کمرا ہے۔ یہ کتاب تیسرے لڑکے کی ہے اور وہ ٹوپی پانچویں لڑکے کی۔ ساتویں جماعت کا کمرا وہ ہے، یہ نہیں، یہ چھٹی جماعت کا کمرا ہے۔ آج ہفتے کا دن ہے۔ اس کے ہاتھ میں دو کتابیں ہیں۔

۲-فارسی میں ہفتے کے سات دن لکھیں۔

۳-مندرجہ ذیل صیغوں کو جملوں میں استعمال کیجیے :

است ، اند ، ای ، اید ، ام ، ایم

درسِ دهم

اعداد و چهار فصل

یازده	دوازده	سیزده	چهارده	پانزده	شانزده
۱۱	۱۲	۱۳	۱٤	۱۵	۱٦
هفده	هیجده	نوزده	بیست		
۱۷	۱۸	۱۹	۲۰		

یک سال چهار فصل دارد که ازین قرار است:

فصلِ بهار. فصلِ تابستان. فصلِ پاییز. فصلِ زمستان. یک سال دوازده ماه دارد که ازین قرار است:

ژانویه، فوریه، مارس، آوریل، مه، ژوئن، ژولای، اوت، سپتامبر، اکتبر نوامبر، دسامبر.

اولین ماه ژانویه است و آخرین ماه دسامبر است. ژوئن ماه تابستان و آوریل ماه بهار است. اکتبر ماه پاییز و نوامبر ماهِ زمستان است.

فرهنگ

یازده : گیاره

سیزده : تیره

پانزده : پندره

دوازده : باره

چهارده : چوده

شانزده : سوله

هفده : سترہ

نوزده : انیس

فصل : موسم

پاییز : خزاں

ماہ : مہینہ

ژانویه : جنوری

فوریه : فروری

مارس : مارچ

آوریل : اپریل

مه : مئی

ژوئن : جون

هیجده : اٹھارہ

بیست : بیس

تابستان : گرمی

زمستان : جاڑا-سردی

ژوئیه : جولائی

اوت : اگست

سپتامبر : ستمبر

اکتبر : اکتوبر

نوامبر : نومبر

دسامبر : دسمبر

تمرین

۱-فارسی میں بیس تک گنتی لکھ کر دکھایئے۔

۲-بارہ مہینوں اور چار موسموں کے نام لکھیے۔

درسِ یازدهم

ماضی مطلق

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
رفت	رفتند	رفتی	رفتید	رفتم	رفتیم
-	رفت+ند	رفت+ی	رفت+ید	رفت+م	رفت+یم
وہ گیا/وہ گئی	وہ گئے/وہ گئیں	تو گیا	تم گئے	میں گیا	ہم گئے

صیغہ مونث

من کتاب خواندم. ما به دبیرستان رفتیم. تو بر کاغذ نوشتی. من بر کاغذ نامه نوشتم. شما امروز قلم خریدید. ما امروز سه تا کتاب خریدیم. او از بازار سیب آورد. من از بازار سبزی آوردم. ایشان به فرودگاه رفتند. خدایتعالیٰ پاکستان را با کوشش های قائداعظم محمد علی جناح بوجود آورد. پاکستان در سال (هزار و نه صد وچهل و هفت میلادی) ۱۹۴۷م بوجود آمد. پاکستان تاریخ چهاردهم اوت بوجود آمد. ما سرودِ ملّی را باهم خواندیم.

فرهنگ

رفت:وہ گیا

رفتی:تو گیا

نامه : خط

رفتند: وہ گئے

رفتم : میں گیا
رفتیم : ہم گئے
خریدید: آپ نے خریدا یا مول لیا
به وجود آمدن: بنانا، پیدا کرنا
فرودگاه: ہوائی اڈا
به وجود آمد: پیدا ہوا، بنا
آورد : وہ لایا
باهم: مل کر
سرودِ ملّی: قومی ترانہ
یازدهم: گیارھواں
خواندیم: ہم نے پڑھا-گایا
اوت : اگست
میلادی : عیسوی

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہم بازار گئے۔تو نے سبق نہیں پڑھا؟اس نے مجھے کوئی خط نہیں لکھا۔آپ جلدی آئے۔تم گیند لائے۔ہم نے اکٹھے مل کر قومی ترانہ پڑھا۔وہ ہوائی اڈے گئے۔خرم نے کتاب پڑھی۔رفعت گڑیا سے کھیلی۔اسلم گیند سے کھیلا۔رفعت ہائی سکول گئی۔فاروق نے سبق پڑھا۔

۲-خالی جگہ پر کیجیے :

(ا) من کتاب ..... . (ب) شما ..... رفتید.
(ج) ما ..... چہار تا کتاب خریدیم. (د) تو ..... آوردی.
(ه) ایشان ..... خریدند. (و) او دیروز ..... رفت.

۳-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی مطلق کی گردان کیجیے :

آمدن ، گفتن ، رفتن ، دیدن ، خوردن

درسِ دوازدهم

تذکیر و تانیث و اسمایِ خویشاوندان

پدر ، مادر ، بابا ، مامان ، مرد ، زن ، شوهر ، برادر ، خواهر ، پسر ، دختر ، عمو ، عمه دائی ، زنِ دائی، پدرِ زن ، مادرِ زن ، برادرِ زن ، خواهرِ زن ۔

او بابا را دوست داشت یا مامان را ؟ او هر دو را دوست داشت. ما خدمت به مادر و پدر کردیم. او برادر و خواهرش را دوست داشت. پسر و دخترِ من هر دو به دبیرستان رفتند. عموی من به اداره رفت. عمه ات از پیشاور آمد. او بخانه رفت. نشانی منزل او پیدا نه شد. هر دو برادرِ زن و خواهرِ زن من به منزل خودشان رفتند. زن و شوهر هردو به منزل رفتند. پدرِ زن و مادرِ زن ایشان پیر شدند.

فرهنگ

خویشاوندان : عزیز، رشتے دار

زن : عورت، بیوی

مادر : ماں

مامان : امی

خواهر : بہن

دختر: بیٹی، لڑکی

عمّه: پھوپھی

دایی: ماموں

مرد : مرد

شوهر : خاوند

پدر : باپ

بابا : ابو

برادر : بھائی

پسر: بیٹا، لڑکا

عمو : چچا

زنِ عمو : چچی

زنِ دائی : ممانی

دوست داشتن : پسند کرنا، دوست رکھنا

خودشان : وہ خود

هستند : وہ ہیں

منزل : مکان

خانه : گھر

نشانی : پتا

به اداره : دفتر کو، دفتر کی طرف

شدن : ہونا، ہو جانا

تمرین

۱-مندرجہ ذیل مذکر کے مونث اور مونث کے مذکر بنائیے :

برادر، عمه، پسر، مامان، پدر، زنِ دائی ، مادرِ زن ، خواهرِ زن

۲-مندرجہ ذیل الفاظ سے فارسی جملے بنائیے :

نشانی ، اداره ، زندگی کردن ، منزل ، خانه ، پسر ، جوان

درسِ سیزدهم

مفرد و جمع

کاغذ، کاغذ ها، درس ، درسها، روز ، روزها، کوه ، کوه ها، مرد، مردان ، زن ، زنان، مسافر، مسافران، دوست ، دوستان

کاغذ بر میز است. ما درسها را خواندیم. سهیل روزها کارکرد. ما کوه ها را دیدیم. این مسافرخانه برایِ زنان و آن برایِ مردان است. دوستان ما دوستانِ شما هستید. به مسافران کمک کردن کارِ ثواب است. ما به بچّه ها آب دادیم. خانمها توی اتاق رفتند. حضرت یوسف(ع) خوشگل بودند. ایشان گلستانِ سعدی را خواندند. حافظ شیرازی شاعر بود. ما پاکستانیان و ایرانیان برادر هستیم.

فرهنگ

کوه : پہاڑ

توی : اندر

مسافرخانه : مسافرخانہ

سیزدهم : تیرھواں

خوشگل : خوب صورت، حَسین

کمک : مدد

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے:

ہم نے بچوں کو پانی پلادیا۔عورتیں گھر گئیں۔عرب، ایرانی اور ترک ہمارے بھائی ہیں۔انھوں نے بازار سے کاغذ خریدے۔کیا آپ نے پہاڑ دیکھے ؟ ہم نے اپنے سبق پڑھے۔آپ کے دوست ہمارے دوست ہیں۔آپ کے دشمن ہمارے دشمن ہیں۔

۲-مندرجہ ذیل جمع کے واحد اور واحد کے جمع بنایئے:

روزها ، زنان ، دوستان ، پاکستانی ، مسافر

درسِ چہاردھم

کلماتِ استفہام

چرا ؟ چگونہ ؟ چقدر ؟ چطور ؟ چند ؟ کہ را ؟ کی ؟ کدام ؟ چیست ؟

اسم شما چیست ؟ اسم من انجم است۔ شما در کدام کلاس ہستید ؟ من در کلاسِ ششم ہستم۔

احوال شما چطور است ؟ خوب است بد نیست۔ تو کی آمدی ؟ من حالا آمدم۔ طاہر از بازار چند کتاب آورد ؟ او از بازار شش تاکتاب آورد۔ ایشان دیروز چرا بہ دبیرستان نہ رفتند ؟ دیروز دبیرستان تعطیل بود۔ شما بہ کویتہ چگونہ رفتید ؟ ما بہ کویتہ با ہوا پیما رفتیم۔ شما فرودگاہ را کی دیدید ؟ آن وقت کہ بہ راولپندی رفتیم ، فرودگاہ را دیدیم۔ سیالکوت از لاہور چقدر دور است ؟ تقریباً صد و نہ کیلو متراست۔ دبیرستان شما از فرودگاہ چند کیلو متر است ؟ تقریباً دہ کیلو متر ما بر اتو بوس سوار شدہ بہ منزل رفتیم۔ شما با چہ وسیلہ بہ دبیرستان آمدید ؟ ما بہ دبیرستان با اتوبوس آمدیم و بعضی از ما با دو چرخہ آمدند۔ تو کیفِ خود را بہ کہ دادی ؟ بہ دوستِ خودم دادم۔

فرہنگ

چرا : کیوں؟ کیوں نہیں

چگونہ: کس طرح؟

چقدر : کتنا، کتنے، کتنی (بلحاظ مقدار)

چطور: کیسے؟

چند : کتنا، کتنے، کتنی (بلحاظ تعداد)

کی: کب؟

کہ را : کس کو ؟

کدام: کون سا؟

احوال : حال کی جمع

وسیله : ذریعہ

کیلومتر : کیلومیٹر

اتوبوس : بس

همین حالا : ابھی

هوا پیما : ہوائی جہاز

فرودگاه : ہوائی اڈا

دو چرخه : بائیسکل

چهاردهم : چودھواں

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے:

وہ سکول کب گئے؟ فیصل آباد سے سرگودھا کتنی دور ہے؟ تم نے اپنا بستہ کس کو دیا؟ ہم سائیکل پر سوار ہو کر ہائی سکول گئے۔ وہ بس میں سوار ہو کر گھر گئے۔ لاہور سے گجرات کتنے کلومیٹر ہے؟ تو نے یہ کتاب کتنے میں خریدی؟ ان میں سے تمہارا دوست کون ہے؟

۲-مندرجہ ذیل الفاظ کو فارسی جملوں میں استعمال کیجیے:

چقدر ، چگونه ، چطور ، به که ، کدام ، کی ، کجا ، چه ، چرا ، چند

درسِ پانزدهم

رفتنِ به دبیرستان (ماضی قریب)

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
شسته است	شسته اند	شسته ای	شسته اید	شسته ام	شسته ایم
اس نے دھویا ہے	انھوں نے دھویا ہے	تم نے دھویا ہے	آپ نے دھویا ہے	میں نے دھویا ہے	ہم نے دھویا ہے

فاطمه خواهرِ خُرّم است و خُرّم برادرِ فاطمه. فاطمه و خُرّم هر دو زود از خواب بیدار شده اند. آنها دست و صورتِ خود را با آب و صابون شسته اند.

هر یک از آنها مسواك داشته است و هر یک از آنها با حوله هم داشته است. خرم با مسواك دندانها را تمیز کرده است. فاطمه با حوله دست و صورت را خشک کرده است. اکنون وقتِ رفتن به دبیرستان است. مادر از فاطمه پرسید، آیا شما هر دو لباس پوشیده اید؟ فاطمه گفت : آری ، پوشیده ایم. بعد پدر برایِ صبحانه هر دو را صدا کرد. حالا بعد از صرفِ صبحانه هر دو به دبیرستان رفته اند. بین راه فاطمه از خُرّم پرسید : آیا درس دیروز را خوانده ای؟ خُرّم گفت : چرا ! خوانده ام. فاطمه برادر خود را آفرین گفت و هر دو به طرفِ دبیرستان راه افتادند.

فرهنگ

شستن : دھونا

حوله : تولیا

مسواك : دانتوں کا برش

چرا : کیوں نہیں

آری : ہاں

به راه افتادن : چل پڑنا

صورت : منہ، چہرہ

پوشیدن : پہننا، چھپانا

صدا کرد : پکارا، بلایا

پرسیدن : پوچھنا

آفرین گفتن : شاباش دینا

رسیدند : پہنچے

بیدار شدن : جاگنا

اکنون : اب

صرف : برتنا، یعنی کھانا

بین : درمیان

پانزدهم : پندرھواں

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کوثر نے اپنے ہاتھ صابن سے دھوئے ہیں۔ فرخندہ نے تولیے سے ہاتھ خشک کیے ہیں۔ ان میں سے ہر ایک کے پاس تولیا ہے۔ طاہر نے برش سے اپنے دانت صاف کیے ہیں۔ انھوں نے ناشتہ کیا ہے۔ میں نے ابھی لباس نہیں پہنا ہے۔ ہم ابھی نہیں گئے ہیں۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی قریب کی گردان کیجیے :

نوشیدن ، نوشتن ، شستن ، پوشیدن ، پرسیدن

درسِ شانزدهم

میزِ غذا (ماضی بعید)

صیغه‌ها

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
خورده بود	خورده بودند	خورده بودی	خورده بودید	خورده بودم	خورده بودیم
اس نے کھایا تھا	انہوں نے کھایا تھا	تو نے کھایا تھا	آپ نے کھایا تھا	میں نے کھایا تھا	ہم نے کھایا تھا

وقت ناهار بود. بابا و مامان هر دو کنارِ میزِ غذا خوری نشسته بودند. رخسانه و جاوید از دبیرستان برگشته بودند. هر دو لباس خودشان را عوض کردند بعد دست و صورتِ خود را با آب و صابون شستند و سرِ میزِ غذا خوری رسیدند. مامان از جاوید پرسید؟ آیا درسِ امروز را خوب خوانده بودی؟ جاوید گفت: آری خوب درك کرده بودم. بابا از رخسانه پرسید؟ آیا تو دیروز به مادر کمک کرده بودی؟ رخسانه جواب داد، بلی، من دیروز با مادر بشقابها و قاشقها را شسته بودم کارد و چنگال و فنجان و نعلبکی را هم تمیز کرده بودم. بابا به رخسانه آفرین گفت، بعداً رخسانه از بابا سوال کرد، آیا شما ناهار خورده اید؟ بابا جواب داد، نخیر، ما منتظر شما بودیم. بعداً همه باهم ناهار خوردند. بعد از صرفِ ناهار رخسانه به مادر کمک کرد. او برایِ صرف چای قوری و شیردان و قنددان در سینی آورده بود. بعد از صرفِ چای همه استراحت کردند.

فرهنگ

میزِ غذا خوری : کھانے کی میز

درك کردن : سمجھنا

بلی : جی ہاں

بشقاب : پلیٹ

کارد : چھری

فنجان : پیالی

قوری : چائے دانی

قنددان : شکردان

تمیز کردن : صاف کرنا

نشستن : بیٹھنا

عوض کردن : بدلنا

آفرین گفتن : شاباش دینا

قاشق : چمچہ

چنگال : کھانے کا کانٹا

نعلبکی : پرچ ، طشتری

شیردان : دودھدان

سینی : ٹرے، سینی

استراحت : آرام

برگشتن : پلٹنا ، واپس آنا

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ابّو نے پوچھا رضیہ ! کیا تم نے امّی کی مدد کی تھی ؟ رضیہ نے جواب دیا، کیوں نہیں، کل میں نے پلیٹیں، چمچے اور چھری کانٹے سب دھوئے تھے۔ ابّو نے رضیہ کو شاباش دی۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی بعید کی گردان کیجیے :

گفتن ، خواندن ، خندیدن

درسِ هفدهم

فضلو دهقان

(ماضی استمراری)

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
می خورد	می خوردند	می خوردی	می خوردید	می خوردم	می خوردیم
می + خورد	می + خوردند	می + خوردی	می + خوردید	می + خوردم	می + خوردیم
وہ کھاتا تھا	وہ کھاتے تھے	تو کھاتا تھا	آپ کھاتے تھے	میں کھاتا تھا	ہم کھاتے تھے

فضلو دهقان جدی بود. هر روز زود بیدار می شد. اوّل نمازِ صبح می خواند بعد او به کشتزار خود می رفت. علاوه برگندم و برنج، سبزیهای مثل سیبِ زمینی، بادنجان، گوجهِ فرنگی، هویج، شلغم، تربچه، چقندر، خیار و هندوانه و خربزه هم می کاشت. پسری جوان می داشت که میوه می فروخت مثل سیب، اَنبه، اَنار، اَنگور، گلابی، پرتقال و موز. وقتی به منزل می آمد پول نقد خود را خدمت پدر تقدیم می کرد. پدرش خوشحال می شد و برای پیشرفتِ او دعا می کرد.

زنِ فضلو هم زحمت می کشید. بامداد برمیخاست و بعد از نماز گزاردن دوغ و ماست و کره تهیه می کرد. غذا تهیه می کرد و برای فضلو به کشتزار می برد. زندگانیِ این دهقانان خیلی ساده بود و زندگانی ایشان خوش می گذشت.

فرهنگ

گوجهِ فرنگی : ٹماٹر

تربچه : ولایتی چھوٹی سرخ مولی

خیار : کھیرا

سیب زمینی : آلو

پرتقال : مالٹا

تقدیم کردن : پیش کرنا

بامداد : صبح

ماست : دہی

دهقان : کسان

کاشتن : کاشت کرنا

پول نقد : نقدی

خوشحال : خوش

زحمت کشیدن : تکلیف اٹھانا

گزاردن : ادا کرنا

پختن : پکانا

خیلی : بہت

پختن : پکانا

همین : یہی

هویج : گاجر

موز : کیلا

بادنجان : بینگن

گلابی : ناشپاتی

برنج : چاول

کشتزار : کھیت

دوغ : لسی

کره : مکھن

هندوانه : تربوز

فروختن : بیچنا

خدمتِ پدر : باپ کی خدمت میں

پیشرفت : ترقی

گذشتن : گزرنا

جدی : مستعد، محنتی

تهیه کردن : تیار کرنا

بردن : لے جانا

هفدهم : سترھواں

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

وہ بازار میں مالٹے، کیلے اور آم بیچتا تھا۔ فضلو صبح سویرے اٹھتا تھا۔ وہ تمام دن اپنے کھیت میں رہتا تھا۔ اس کی بیوی صبح سویرے اٹھتی تھی۔ وہ اس کے لیے دہی، لسی، مکھن اور روٹی لے جایا کرتی تھی۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی استمراری کی گردان کیجیے :

گرفتن ، گفتن ، آمدن

درسِ هیجدهم

وسایلِ نقلیه

(ماضی شکیه یا احتمالی)

صیغه ها

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
گفت + ه + باشد	گفت + ه + باشند	گفت + ه + باشی	گفت + ه + باشید	گفت + ه + باشم	گفت + ه + باشیم
گفته باشد	گفته باشند	گفته باشی	گفته باشید	گفته باشم	گفته باشیم
اس نے کہا ہوگا	انہوں نے کہا ہوگا	تو نے کہا ہوگا	آپ نے کہا ہوگا	میں نے کہا ہوگا	ہم نے کہا ہوگا

شما این خبر از کجا شنیدید؟ من از مردم شنیده بودم. ممکن است مردم این خبر از رادیو شنیده یا از روزنامه خوانده باشند. اکبر صبح زود از خواب بیدار شده باشد، دندانش را با مسواك و خمیردندان تمیز کرده باشد. سپس کفشِ خود را واکس زده باشد. او لباس تمیز پوشیده و برایِ استقبالِ دوستِ خود به فرودگاه رفته باشد. اکبر بینِ راه هیچ تاکسی نیافته باشد بدین جهت به فرودگاه سرِ وقت نرسیده باشد. درین مدت دوستِ اکبر از فرودگاه بیرون آمده باشد و با تاکسی منزلِ اکبر رسیده باشد.

حالا از یادم رفت. ممکن است من هم به منزلِ اکبر رفته باشم. با دوستانِ خود با او ملاقات کرده باشم. شاید تو هم رفته باشی. ممکن است که شما همان روز تلویزیون هم خریده باشید. بینِ راه شما هیچ درشکه یا رکشا نیافته باشید. شما بالآخر با اتوبوس به منزل رسیده باشید. ایشان به ایستگاه بتاخیر رسیده باشند و قطار حرکت کرده باشد. ایشان پارسال به مری رفته باشند.

فرهنگ

رادیو : ریڈیو

خمیردندان : ٹوتھ پیسٹ

تاکسی : ٹیکسی

دُرُشکه : بگھی

اتوبوس : بس

حرکت کردن : چل پڑنا

روزنامه : اخبار

واکس زدن : پالش کرنا

تلویزیون : ٹیلی ویژن

قطار : ریل گاڑی

ایستگاه : اسٹیشن

ممکن است : ہوسکتا ہے

بدین جهت : اسی وجہ سے　　همان روز : اُسی روز

وسائل نقلیه : ذرائع آمدورفت (ٹیکسی، رکشاوغیرہ)

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

اس نے اپنے جوتے کو پالش کیا ہوگا۔آپ ہوائی اڈے وقت پر پہنچے ہوں گے۔انھوں نے یہ خبر ریڈیو سے سنی ہوگی۔تم نے یہ خبر اخبار میں پڑھی ہوگی۔اس نے کپڑے پہنے ہوں گے اور پھر سکول گیا ہوگا۔آپ کو راستے میں کوئی ٹیکسی نہ ملی ہوگی۔آپ بس میں آئے ہوں گے۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی شکیہ کی گردان کیجیے :

شنیدن ، خوردن ، خریدن

درسِ نوزدهم

باغِ وحش

(ماضی شرطی و تمنّایی)

صیغه ها

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
اگر می آمد	اگر می آمدند	اگر می آمدی	اگر می آمدید	اگر می آمدم	اگر می آمدیم
اگر وه آتا	اگر وه آتے	اگر تو آتا	اگر آپ آتے	اگر میں آتا	اگر ہم آتے

نوٹ: ماضی تمنائی یا شرطی ماضی استمراری سے پہلے کاش یا اگر لگانے سے بنتی ہے۔ اور آج کل اس کے چھے صیغے ہوتے ہیں۔

آیا شما در لاهور باغِ وحش دیده اید؟ نخیر، هنوز ندیده ام. اگر شما به باغِ وحش می رفتید حیوانات عجیب و غریب و پرندگان و چرندگان رنگارنگ می دیدید.

اگر وارد باغِ وحش می شدید صدای غریدنِ شیر را می شنیدید و جلویِ خودتان می دیدید که طاؤس رنگین و قشنگ در حالِ رقص است و اگر یک کمی جلو می رفتید جانورانِ آبی مثل قازو اُردکهای خوشرنگ را نگاه می کردید. کاش که به طرف دیگر نگاه می کردید، حیوانات وحشی مثل شیر و پلنگ و خرس سیاه و سفید را می دیدید. شما بوزینه ها و میمونهایی را هم می دیدید و همین طور از دیدن پرندگان خوشنوا و خوشرنگ هم لذت می بردید. طوطیهایِ خوشنوا را هم می دیدید. اگر به طرفِ دیگر نگاه می کردید، می دیدید که بچه ها سوارِ فیلِ بزرگ اند.

فرهنگ

باغِ وحش : چڑیا گھر

نه خیر(نخیر) : جی نہیں

عجیب و غریب : نرالے اور انوکھے

چرندگان : چرنے والے جانور

رنگا رنگ : رنگ برنگ

جلو : سامنے، آگے

وحشی : جنگلی

بوزینه : بندر

اردك :ایک آبی پرندہ چُنیا یا مرغابی، چھوٹی بطخ

خرس : ریچھ

پلنگ : چیتا

فیل : ہاتھی

هنوز : ابھی تک

پرندگان : پرندے

وارد شدن : داخل ہونا

غریدن : دہاڑنا

درحال رقص : ناچتے ہوئے

همین طور : اسی طریقے سے

خوشنوا : سُریلی آواز والے

میمون : لنگور

نوزدهم : انیسواں

قاز : بڑی بطخ

طوطی : طوطا

طاؤس : مور

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کیا آپ نے لاہور دیکھا ہے؟ اگر آپ لاہور جاتے تو چڑیا گھر دیکھتے۔ کاش وہ محنت کرتا اور امتحان میں کامیاب ہو جاتا۔ اگر آپ اسٹیشن وقت پر پہنچتے تو گاڑی پر سوار ہو جاتے۔ اگر ہم ہوائی اڈے جاتے تو اپنے

دوست کو خدا حافظ کہتے۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی تمنائی یا شرطی کی گردان کیجیے :

خوردن ، گفتن ، نوشتن

درسِ بیستم

اعادۂ فعلهای ماضی

خدای تعالیٰ پاکستان را به کوشش هایِ قانداعظم محمد علی جناحؒ به وجود آورد. شاعرِ مشرق علامه اقبالؒ ما را پیامِ اتحادِ مسلمانان داده است. ما نماز خواندیم. او به دبیرستان رفته بود. شما باغ وحش کی دیده بودید ؟ من امروز از بازار کتابها خریدم. ایشان صبح به فرودگان می رفتند. تو دیروز چه خوانده بودی ؟ من درسِ فارسی خوانده بودم. ممکن است ایشان دیروز به دبیرستان نرفته باشند. اگر تو زحمت می کشیدی در امتحان موفق می شدی. این نامه حالا به دستم رسید ، در اتاق کی آمده بود ؟ من به برادرِ خودم نامه نوشته ام. شما دیروز کجا می رفتید ؟ ما امروز درسِ حساب هم خواندیم. ریحانه به مادر کمک می کرد. اکبر هر صبح موهایِ خود را شانه می کرد. من دست و صورت خود را با آب و صابون شسته ام. بابا به اکبر آفرین گفت. مادر ریحانه را حتماً صدا کرده باشد و او را هم آفرین گفته باشد.

فرهنگ

اتحادِ مسلمانان : مسلمانوں کا اتحاد

موفق شدن : کامیاب ہونا، پاس ہونا

شانه کردن : کنگھی کرنا

فرودگاه : ہوائی اڈّا

ممکن است : ہوسکتا ہے

زحمت کشیدن : تکلیف اٹھانا

حتماً : یقیناً، ضرور

اعاده : دہرائی

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں نے بازار سے کتابیں خریدیں۔ہم نے آج حساب کا سبق بھی پڑھ لیا ہے۔تو نے اسے کتنی کتابیں دی تھیں؟ آپ کل کہاں جا رہے تھے؟ جاوید کل ہوائی اڈّے گیا ہوگا؟ اگر وہ محنت کرتے تو کامیاب ہو جاتے۔کاش تو وہاں جاتا اور انعام پاتا۔

۲-اوپر کے سبق کا ہر جملہ پڑھیے اور بتائیے کہ اس میں کون سا فعل ماضی استعمال ہوا ہے ؟

درسِ بیست و یکم

ما پاکستانی هستیم (فعل مضارع)

ما پاکستانی هستیم. باید خدمت میهنِ خود را وظیفهٔ خود بدانیم. هر پاکستانی باید یکدیگر محبت کند. دردِ دیگری را دردِ خود حس کند. اگر جوان هستید، به ضعیفان کمک کنید.

تمام پاکستانیان باید بدونِ اختلاف مذهب و زبان یک جذبهٔ انسان دوستی در خود پیدا کنند و یک دیگر را مثلِ برادرِ خود بدانند. باید در غم و شادمانی بایک دیگر شریک باشند. غم ایشان را غمِ خودشان و شادمانیِ ایشان را شادمانیِ خودشان تصور کنند.

باید بفهمیم اوّل ما مسلمان هستیم سپس پاکستانی بعد پنجابی و سندی و سرحدی و بلوچی. ولی مقصود و منزلِ مایکیست. بدانیم که مقصودِ ما حفاظتِ اسلام و وظیفه ما خدمتِ میهن است. اگر گوییم که پاکستانی هستیم باید میهن خود را با دل و جان محبت کنیم و برایِ دفاع از میهن هیچ وقت از جان نثاری دریغ نکنیم.

فرهنگ

میهن : وطن

مثل : مانند

شادمانی : خوشی

حس کردن : محسوس کرنا

بدون اختلاف : بغیراختلاف کے

تصور کردن : خیال کرنا، جاننا

پیشرفت : ترقی　　بفہمیم : ہم سمجھیں

دفاع : حفاظت　　خودشان : ان کا اپنا

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہر پاکستانی ایک دوسرے سے محبت کرے۔ اگر تو شاگرد ہے تو چاہیے کہ محنت سے سبق یاد کرے۔ اگر آپ استاد ہیں تو چاہیے محنت سے پڑھائیں۔ اگر میں پاکستانی ہوں تو چاہیے کہ اپنے وطن کی حفاظت کروں اگر کوئی موقع آئے تو اس کے لیے جان نثاری سے بھی دریغ نہ کروں۔

۲-اوپر کے سبق میں سے تمام فعل مضارع تلاش کر کے لکھیے۔

بخشِ دوم

درسِ بیست و دوم

خدای یکتا

خدا یکتاست. خدا آسمان و ستارگان را آفرید. خدا شب و روز را به وجود آورد. خدا ما را به دنیا آورد. خدا برای ما کوه ها ، درختها ، آب و باد را آفرید. خلاصه ، هر چیز را که می بینیم آن را خدا آفرید. خدا آفرید گار کل جهان و جهانیان است.
ما به خدای یکتا و آفرید گارِ کُلِّ جهان ایمان آوردیم. ما مسلمان هستیم. خدای ما یکتاست. خدا همه را آفرید. برای همین است که فقط او لایق پرستش است. کسی با او شریک نیست.

فرهنگ

آفرید : اس نے پیدا کیا

کوه : پہاڑ

باد : ہوا

یکتاست (یکتا است) : ایک ہے۔

آفریدگار : پیدا کرنے والا

پرستش : عبادت

به وجود آورد : وہ وجود میں لایا

کوه ها : جمع کوہ

خلاصه : مختصر یہ کہ

جهانیان : (جہانی کی جمع) جہان والے،

همین : یہی

تمرین

۱-خدا کی تعریف میں صرف پانچ جملے فارسی میں لکھیے:
۲-مندرجہ ذیل الفاظ کو جملوں میں استعمال کیجیے۔
خدا، آفریدگار ، یکتا ، شب و روز ، درختها

درسِ بیست و سوم

پیغمبرِ ما ﷺ

خدا برای راهنمایی جهانیان پیغمبران را فرستاد. اوّلین پیغمبر حضرت آدم علیه السلام است. آخرین پیغمبر محمد مصطفی صلی الله علیه واله وسلم است. ما مسلمان هستیم. ما ایمان داریم که بعد از محمد مصطفی صلی الله علیه واله وسلم هیچ پیغمبر دیگری نیست. خدا آخرین کتاب خود را به وسیلهٔ محمد مصطفی صلی الله علیه واله وسلم به اهلِ جهان فرستاد. آن کتاب قرآن است که دارایِ دینِ کامل است.

فرهنگ

راهنمایی : ہدایت

فرستاد : اس نے بھیجا

پیغمبر : رسول/ پیام پہنچانے والا

قیامت : موت کے بعد اُٹھنا

به وسیله : وسیلے سے، ذریعے سے

دارای دینِ کامل : مکمل دین کا حامل

دارا : حامل، رکھنے والا

آخرِ زمان : آنحضرت کے اعلان نبوت سے قیامت تک کا زمانہ

صلی الله علیه وآله وسلم : اللہ تعالیٰ آپؐ پر اور آپؐ کی آل پر اپنی رحمت اور سلامتی نازل فرمائے

تمرین

۱- مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے:

خدا ایک ہے۔ خدا نے دنیا میں پیغمبر بھیجے۔ ہمارے پیغمبر محمد مصطفیٰؐ ہیں۔ خدا نے ہدایت کے لیے قرآن بھیجا۔

ہمارا دین اسلام ہے۔

۲- خالی جگہ پر کریں:

(الف) ما بر ..... ایمان داریم۔

(ب) دین ما ..... است۔

(ج) پیغمبر ما ..... است۔

(د) ما ایمان داریم که ..... یکیست۔

درسِ بیست و چهارم

قرآن

زبور و تورات ، انجیل و قرآن کتابهای مقدس اند. قرآن بر حضرت محمد ﷺ نازل شده است. آنحضرتؐ آخرین پیغمبر و قرآن آخرین کتابِ مقدس است. قرآن کتاب دینی ما مسلمانان است. دستورهای دینِ اسلام در قرآن آمده است. این دستور اساسی برایِ همه مسلمانانِ جهان است. مسلمانان سراسرِ جهان باید طبقِ با دستورهای قرآن زندگی کنند. قرآن آخرین کتاب خداست. ما به قرآن احترام می گذاریم و به دستور های قرآن عمل می کنیم.

(دکتر آفتاب اصغر)

فرهنگ

زبور : الہامی کتاب جو حضرت داؤد پر نازل ہوئی

انجیل : حضرت عیسیٰ پر نازل ہوئی

کتاب دینی : مذہبی کتاب

دستور اساسی : بنیادی آئین

مسلمانان سراسرِ جهان : دنیا بھر کے مسلمان

زندگی کنند : زندگی بسر کریں

تورات : حضرت موسیٰ پر اتری

کتابهای مقدس : مقدس کتابیں

همه : سب طبق: مطابق

دستورهای قرآن : قرآنی احکام

دستورهای دین : دینی احکام

احترام می گذاریم : ہم احترام کرتے ہیں۔

تمرین

۱-قرآن کے موضوع پر پانچ جملے فارسی میں لکھیے :

۲-مندرجہ ذیل تراکیب کو اپنے جملوں میں استعمال کیجیے :

کتابِ مقدس ، آخرین کتاب ، کتابِ دینی ، دستورِ اساسی ، مسلمانانِ جہان ، کتابِ خدا

۳-مندرجہ ذیل مرکب مصادر کے معانی لکھیے:

نازل شدن ، زندگی کردن ، احترام گذاشتن ، عمل کردن

درسِ بیست و پنجم

مدرسه (مکالمه)

فاروق : آها ! طاهر جان ، من با تو کاری دارم. حالت خوب است ؟

طاهر : حالم بدنیست ، با من چه کار داری.

فاروق : می خواهم درباره مدرسهٔ تان بپرسم که چطور است ؟

طاهر : آری ! قول داده بودم که دربارهٔ آن شرح می دهم. مدرسهٔ مانزدیک خانهٔ ماست و ساختمانِ آن خیلی قشنگ است.

فاروق : ساختمانش چند تا اتاق دارد ؟

طاهر : بیست تا اتاقِ درس دارد و سه تا اتاقِ برای اداره و یک تالار برای

پذیرائی است.

فاروق : خوب ! مدرسه شما ساعت چند باز ، و ساعت چند بسته می شود ؟

طاهر : ساعت هفت صبح باز و ساعت یک بعد از ظهر بسته می شود.

فاروق : خیلی متشکرم ، خدا حافظ -

طاهر : به سلامت , به امان خدا-

فرهنگ

آها : اوہو

حالت : تیراحال

می خواهم : میں چاہتاہوں

بپرسم : میں پوچھوں

آری : جی ہاں

شرح میدهم : میں تفصیل بیان کرتاہوں

قول دادن : وعدہ کرنا

اتاق پذیرائی : ملاقات کا کمرا

ساعت چند : کتنے بجے، کس وقت

بسته می شود : بند ہوتاہے

به امان خدا : خدا کی پناہ میں

طاهر جان : پیارے طاہر

حالم : میراحال

دربارهٔ مدرسه تان : تمھارے سکول کے متعلق

چه طور : کیسا

ساختمان : عمارت

تالار : ہال

باز می شود : کھلتاہے

متشکرم : شکرگزارہوں

به سلامت : خیر سے (جایئے)

پذیرائی : خاطرتواضع ،مہمان نوازی

اداره : دفتر

تمرین

۱-خواستن، دادن، داشتن، شدن اور پرسیدن مصدر سے فعل حال کی گردان کیجیے۔

۲-جماعت میں دولڑکے فاروق اور طاہر بن کر فارسی میں یہ مکالمہ ادا کریں۔

درسِ بیست و ششم

بچه ها من پسرم (نظم)

بچه ها من پسرم — پسرم من پسرم

حرفها پدرم — نرود از نظرم

در دبستان همه را — محترم، می شمرم

از خوشی اخلاقی من — هست راضی پدرم

ای بچه ها من دخترم

ای بچه ها، من دخترم — در خوش زبانی، نو برم..

در خانه داری، ماهرم — مشغول کار مادرم

«این چهرهٔ شادم گواه — شیرین، به مثل شکرم

(عباس یمینی شریف)

فرهنگ

حرفها پدرم : اپنے والدصاحب کی باتیں

درخوش زبانی : اچھی باتیں کرنا، اچھے الفاظ کہنا

ماهر : مشتاق، مشق رکھنے والی، خوب جاننے والی

شیرین به مثل شکرم : شکر کی طرح میٹھی ہوں

مشغول : مصروف، کام میں لگی ہوئی

نرود از نظرم : میں انھیں نظر انداز نہیں کرتا، میں بھولتا نہیں

محترم : احترام کے لائق، عزت کے قابل

نو برم : نیا پھل ہوں ،

چهرهٔ شادم : میرا ہنستا چہرہ

تمرین

۱-ان دونوں نظموں کا اردو میں ترجمہ لکھیے :

۲-لڑکے نظم ''بچه هامن پسرم اور''لڑکیاں نظم''، ''ای بچه ها من دخترم '' زبانی یاد کریں۔

درسِ بیست و هفتم

احترام به استاد (مکالمه)

پدر : سهیل جان ، پسرم ، امروز از دبیرستان چرا دیر برگشتی ؟ من و مادرت نگران بودیم .

سهیل : بابا ، امروز در تالارِ دبیرستانِ ما جلسه بود . آقایِ مدیرِ دبیرستان دربارهٔ احترامِ استاد سخنرانی کرد.

پدر : البته ، احترامِ استاد لازم است.

انجم : با با ، من هم همیشه به خانم معلم خودم احترام می گذارم .

پدر : بارك اللّٰه ، تو دختر خیلی خوبی هستی .

سهیل : با با جان ، من هم که همیشه به آقای معلم احترام می گذارم.

پدر : خیلی خوب ، تو هم پسر خوبی هستی ، من تو را هم دوست دارم.

مادر : شما بچه های خوبی هستید ، ما منتظرِ شما بودیم حالا بفرمایید ناهار بخوریم .

سهیل و انجم : چشم ، ما هر دو حاضریم.

مادر : بارك اللّٰه ، زنده باشید

فرهنگ

نگران : فکرمند، پریشان　　مدیرِ دبیرستان : ہائی سکول کا ہیڈ ماسٹر

دربارهٔ احترام استاد : استاد کی عزت کرنے کے متعلق　　سخنرانی کرد : تقریر کی

البته : یقیناً، بے شک، ضرور
احترام می گذارم : عزت کرتا ہوں
بفرمایید : آیئے

تمرین

۱۔ مکالمے کا بامحاورہ اردو میں ترجمہ کیجیے۔
۲۔ مکالمے کو فارسی میں زبانی یاد کیجیے۔

درسِ بیست و هشتم

میهنِ خویش را کنیم آباد

گود کان، این زمین و آب و هوا
این درختان که پر گل وزیباست
باغ و بستان و کوه و دشت همه
خانهٔ ما و آشیانهٔ ماست
دست در دست هم دهیم به مهر
میهن خویش را کنیم آباد
یار و غم خوار یکدگر باشیم
تا بما نیدم خرم و آزاد

فرهنگ

میهن خویش : اپنے وطن
کنیم آباد : ہم آباد کریں
کودکان : (جمع کودک) بچے، بچو
زمین : سرزمین

بستان : بوستان، پھولوں کا باغ　　آشیانه : گھونسلا، نشیمن، گھر

به مهر : محبت، پیار　　تا بمانیم : تا کہ ہم رہیں

خرم : خوش وخرم اور آزاد

پر گل و زیبا : پھولوں سے لدے ہوئے اور خوبصورت

یار و غم خوار یکدگر : ایک دوسرے کے مددگار اور ہمدرد

دست در دست هم دهیم : ایک دوسرے کے ہاتھوں میں ہاتھ دیں۔

۱-مندرجہ ذیل الفاظ کو اپنے جملوں میں استعمال کیجیے :

پر گل ، زیبا ، آشیانه ، میهمن ، غم خوار

۲-مندرجہ ذیل الفاظ کی جمع بنائیے :

کودك ، درخت ، باغ ، بستان

۳-اس نظم کو زبانی یاد کیجیے۔

درسِ بیست و نهم

باغ (مکالمه)

انجم: رفعت جان: دیروز ما به باغ که رفته بودیم، دیدی، چه گلهای قشنگ بود!

رفعت: چرا! خیلی قشنگ بود، ولی وقتی که گل سرخ چیدم خاری به دستم خلید.

انجم: وای، آخر چرا به باغبان نگفتی که برایت گلها بچیند. من وقتی که وارد باغ شدم به باغبان گفتم و او برایم چند تا گل سرخ از شاخه هاچید.

رفعت: من هم می خواستم بگویم، ولی او مشغولِ کار بود و من عجله کردم.

انجم: چرا عجله کردی؟ گل چینی هم فنی است. آدم باید کاری که بلد نیست نکند یا لااقل از دیگران یاد بگیرد.

رفعت: راست گفتی، اگر من بلد بودم خاری به دستم فرونمی رفت.

انجم: باید در آینده مواظب باشی.

رفعت: خیلی خوب، مواظب هستم.

فرهنگ

گلِ سرخ : گلاب

خاری : ایک کانٹا

خلید : چبھ گئی (گیا)

برایت : تیرے لیے

وقتی که : جس وقت

چیدم : میں نے چنا، میں نے توڑا

وای : افسوس

می خواستم : میں چاہتی تھی

بگویم : میں کہوں
آدم : آدمی، انسان
بلد : واقف
مواظب باشی : تم محتاط رہنا
چرا : کیوں نہیں، ہاں ہاں

عجله : جلدی
باید : چاہیے
لااقل : کم از کم، کم سے کم
یاد بگیر : سیکھ لے

تمرین

۱۔ مکالمہ ''باغ'' کا بامحاورہ اُردو ترجمہ کیجیے۔

۲۔ جماعت کی دو لڑکیاں انجم اور رفعت بن کر فارسی میں یہ مکالمہ ادا کریں۔

درسِ سی ام

کشورِ ما

کشورِ ما پاکستان است. ما پاکستانی هستیم. این کشور به کوشش های قانداعظم محمد علی جناح به تاریخ ۱٤ اوت سال ۱۹٤۷م (هزار و نه صد و چهل و هفت میلادی) به وجود آمده است. پاکستان دارای چهار استان است. پنجاب ، سند ، سرحد ، بلوچستان. کشور پاکستان شهر ها و روستاهای بسیار دارد. لاهور ، کراچی ، راولپندی ، اسلام آباد ، کویته ، فیصل آباد ، پیشاور ، حیدر آباد و ملتان شهرهای

بزرگ پاکستان است. پایتختِ پاکستان اسلام آباد است.
کشور ما زیباست. ایران همسایهٔ ماست. کراچی بندر معروف کشور ماست. و بندر دیگر گوادر هم داریم. بعضی از مردم در شهرها ، و بعضی از آنها در روستاها ، زندگی می کنند، مردم پاکستان در هر جا که هستند پاکستانی هستند.
ما کشور خود را دوست داریم.

کشور : ملک
اُستان : صوبہ
بسیار : بہت زیادہ
زیبا : خوبصورت
بندر : بندرگاہ
پایتخت : دارالحکومت

زندگی خوردن : زندگی بسر کرنا، رہنا
روستا : دیہات
دوست داشتن : پسند کرنا، محبت کرنا
م : میلادی کا مخفف ہے، عیسوی
١٤ : 14

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :
ہمارا ملک پاکستان ہے۔ قائداعظم محمد علی جناح کی کوشش سے پاکستان بنا۔ پاکستان میں بہت سے شہر اور دیہات ہیں۔ بعض لوگ شہروں میں زندگی بسر کرتے ہیں اور بعض دیہات میں۔ ہم پاکستانی ہیں۔ پاکستان کے چار صوبے ہیں۔ پاکستان کے مشہور شہر کوئٹہ، کراچی، حیدر آباد، لاہور، اسلام آباد، راولپنڈی اور پشاور ہیں۔ اسلام آباد پاکستان کا دارالحکومت ہے۔

۲- ناکمل جملوں کو مکمل کیجیے۔

(الف) پاکستان ..... است۔ (ب) ما ..... هستیم۔

(ج) ایران ..... کشور ما است۔ (د) شهرهای بزرگ پاکستان ..... اند۔

5- پاکستان به کوشش های قائداعظم محمد علی جناح .....

دین ما اسلام و پیغمبر ما حضرت محمدﷺ است۔ اسلام بهترین دین است۔ خدا را شکر که ما مسلمانیم۔ ما پیروانِ حضرت محمدﷺ هستیم که آخرین پیغمبر خدا بودند۔ آنحضرتؐ ما را راهنمائی فرمودند تا کارهای خوب انجام بدهیم و خوش بخت شویم۔ بهترین چیز ها دانش است و خدا دانایان را دوست دارد و قرآن سرچشمه دانش و حکمت است۔ این کتابِ مقدس بر آنحضرتؐ نازل شد۔ پیروانِ دین اسلام باید طبقِ دستوراتِ قرآن و فرمودات آنحضرتؐ زندگی کنند۔

(دکتر آفتاب اصغر)

بهترین : سب سے اچھا

پیروان : جمع پیرو، پیروکار

خدا را شکر : خدا کا شکر

انجام بدهیم : ہم انجام دیں

خوشبخت شویم : ہم خوش نصیب بنیں
سرچشمۂ دانش : علم کا سرچشمہ
دستورات : جمع دستور، احکام
فرمودات : جمع فرمودہ ، احکام
زندگی کنند : زندگی گزاریں
دانایان : جمع دانا ، جاننے والا
دوست دارد : پسند کرتا ہے۔

تمرین

۱-واحد سے جمع اور جمع سے واحد بنائیے :

دین ، پیغمبر ، دانایان ، پیروان ، کتاب ، دستورات ، مسلمانان ، فرمودات

۲-مندرجہ ذیل الفاظ کے متضاد الفاظ لکھیے :

اسلام ، بہترین ، آخرین ، دانش ، دانا

۳-خالی جگہ پر کیجیے :

(ا) اسلام ..... است۔ (ب) ما پیروان ..... هستیم۔

(ج) قرآن سرچشمه دانش و ..... است۔

(د) خدا ..... دوست دارد۔

(ہ) ما باید مطابق با ..... آنحضرت زندگی کنیم۔

درسِ سی و دوم

کتاب

من یار مہربانم — دانا و خوش بیانم
گویم ، سخن فراوان — با آنکه ، بی زبانم
هر مشکلی که داری — مشکل گشای آنم
پندت دهم ، فراوان — من ، یار پند دانم
من دوستی هنرمند — با سود ، بی زیانم

فرهنگ

یار : مددگار ، دوست
سخن : بات
با آن که : اس کے باوجود
پندت : تجھے نصیحت کرتا/کرتی ہوں
با سود : نفع پہنچانے والا مفید

خوش بیان : اچھی طرح بیان کرنے والا
فراوان : بہت ، بکثرت
مشکل گشا : مشکل کو حل کرنے والا
پنددانم : نصیحت جاننے والا ہوں
بی زیان : بے ضرر

تمرین

1- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں ایک اچھی کتاب ہوں۔ میں ایک مہربان دوست ہوں۔ مشکل کو حل کرنے والی ہوں۔ میں ہنرمند دوست ہوں۔ میں تیری بہترین ساتھی ہوں۔

2- اوپر کی نظم کو زبانی یاد کیجیے۔

خدا همهٔ آفریدگان را آزاد آفریده است. جملهٔ پرندگان ، چرندگان ، درندگان وغیره آزاداند ولی مسئله انسانها با حیوانات دیگر یک کمی فرق دارد. انسان هم آزاد است و هم پای بند. هیچ انسانی حق ندارد که انسانها را غلام بسازد. زیرا خدا هر انسان را آزاد آفریده است. البته هر انسان پای بند قوانین و مقررات است. مسلمانان باید طبقِ دستورات و فرمودات حضرت محمدؐ زندگی کنند. زمانی بود که یک کشور بیگانه مردم کشور ما را غلام ساخته بود. قائداعظم ما را روز چهاردهم اوت ۱۹۴۷ (هزار و نه صد و چهل و هفت میلادی) از غلامی انگلیسیها نجات داد و ما را آزاد ساخت تا ما در پاکستان آزاد و طبقِ مقررات اسلام زندگی کنیم.

ما باید خدا را شکر کنیم و قدر نعمتِ آزادی را بشناسیم.

(دکتر آفتاب اصغر)

همهٔ آفریدگان : تمام مخلوقات
پای بند : پابند
حق ندارد : حق نہیں رکھتا ہے
دستورات : احکام

آفریده است : اس نے پیدا کیا ہے
یک کمی فرق دارد : تھوڑا سا فرق رکھتا ہے
قوانین و مقررات : قواعد وضوابط
فرمودات : فرامین، احکام

کشور بیگانه : غیر ملک　　طبقِ مقرراتِ اسلام : اسلامی قوانین کے مطابق

غلامی انگلیسها : انگریزوں کی غلامی　　ما باید : ہمیں چاہیے

زندگی کنیم : ہم زندگی گزاریں　　خدا را شکر کنیم : خدا کا شکر ادا کریں۔

قدر نعمت آزادی را بشناسیم : نعمت آزادی کی قدر جانیں

تمرین

۱-مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے :

تمام مخلوقات کو خدا نے پیدا کیا ہے۔ خدا نے سب انسانوں کو آزاد پیدا کیا ہے۔ انسان قواعد وضوابط کا پابند ہے۔ خدا کا شکر ہے کہ آج ہم آزاد ہیں۔ ہمیں اپنی آزادی کی قدر کرنی چاہیے۔

۲-مندرجہ ذیل سوالات کے فارسی میں جواب دیجیے :

۱- اسم کشور شما چیست ؟

۲- آیا انسان حق دارد که انسانهای دیگر را غلام بسازد ؟

۳- پاکستان کی آزاد شد ؟

۴- چه کسی ما را از غلامی انگلیسها نجات داد ؟

۵- قائداعظم چرا ما را آزاد ساخت ؟

درسِ سی و چهارم

ساعتهای شبانه روز

شبانه روز بیست و چهار ساعت است. این بیست و چهار ساعت باید طوری قسمت کنیم که هم به کارهای خود برسیم و هم تندرست و سلامت بمانیم. بیست و چهار ساعت را باید سه قسمت کرد. یک قسمت برای کارکردن یک قسمت برای استراحت کردن و یک قسمت برای غذا خوردن و تفریح ، ورزش و شست و شو نمودن.

خوابِ اطفال نباید کمتر از هشت ساعت باشد. همان طور که خواب وخوراك برای هر کس لازم است ، تفریح ، ورزش و شست و شو هم براي انسان ضروری است.

فرهنگ

شبانه روز : دن رات

قسمت : حصّہ

شست و شو : نہانا دھونا

همان طور که : جس طرح کہ

هم به کارهای خود برسیم : اپنے کام بھی کرسکیں

باید طوری قسمت کنیم : ہمیں اس طرح تقسیم کرنا چاہیے

بمانیم : ہم رہیں

اطفال : بچے (طفل کی جمع)

لازم : ضروری

تمرین

۱- دوسرے پیرے کا ترجمہ کیجیے۔

۲- مندرجہ ذیل جملوں کا ترجمہ فارسی میں کیجیے :

دن رات کے چوبیس گھنٹے ہوتے ہیں۔ چوبیس گھنٹوں کو تین حصّوں میں تقسیم کرنا چاہیے۔ ایک حصہ کام کرنے کے لیے۔ ایک آرام کرنے کے لیے اور ایک حصہ باقی کاموں کے لیے ہونا چاہیے۔

۳- مندرجہ ذیل سوالوں کے جواب لکھیے :

1- شبانه روز چند ساعت است ؟

2- شبانه روز را باید چند قسمت کرد ؟

3- خوابِ اطفال باید چند ساعت باشد ؟

۴- خالی جگہ پر کیجیے :

(الف) خواب اطفال نباید کمتر از ..... ساعت باشد۔

(ب) تفریح و ورزش و شست و شو هم برای انسان ..... است۔

درسِ سی و پنجم

خانوادهٔ بزرگ

هر کسی در خانواده ای زندگی می کند. در هر خانواده چند نفر زندگی می کنند که به آنها اعضایِ خانواده می گویند. پدر رئیس هر خانواده هست. تمام اعضایِ خانواده باید طبق با دستوراتِ پدر یا رئیس خانواده زندگی کنند و با همدیگر همکاری کنند. باید فراموش نکنیم که ما یک خانوادهٔ بزرگتر هم داریم. اسم این خانواده ما "پاکستان" است. پدر یا رئیس این خانوادهٔ بزرگ "محمد علی جناح" است. که ما به ایشان قائداعظم یا "باباِی ملّت" می گوییم. پنجاب، سند، بلوچستان و سرحد مانند اعضای این خانوادهٔ بزرگ هستند و مردم این استانها باهم برادر هستند. همهٔ اینها باید همیشه با همدیگر دوست، مهربان و دلسوز باشند و با همدیگر همکاری کنند تا این خانوادهٔ بزرگ نیرومند تر و قوی تر بشود و روح بابای ملّت و رئیس این خانوادهٔ بزرگ با همه فرزندان خود همیشه شاد و خرم باشد.

(دکتر خالده آفتاب)

فرهنگ

زندگی می کند : رہتا ہے

اعضای خانواده : افراد خانہ، گھر کے لوگ

رئیس خانواده : خاندان کا سربراہ

دلسوز : ہمدرد

شاد و خرم : خوش وخرم

در خانواده ای : کسی نہ کسی خاندان یا گھر میں

چند نفر : چند اشخاص ، چند لوگ

طبق دستورات : احکام کے مطابق

همکاری کنند : تعاون کریں

نیرومند تر : زیادہ طاقتور

تمرین

۱-مندرجہ ذیل مرکبات میں سے مرکبات اضافی اور مرکبات توصیفی کو جدا جدا کیجیے :

اعضایِ خانواده ، دستوراتِ پدر ، خانوادۂ بزرگ ، قائداعظم ، بابایِ ملّت

۲-مندرجہ ذیل سوالات کے فارسی میں جواب دیجیے :

۱- ما در کجا زندگی می کنیم ؟

۲- رئیس هر خانواده کیست ؟

۳- اسم خانوادۂ بزرگ مَا چیست ؟

۴- رئیس خانوادۂ بزرگ ما کیست ؟

۵- پنجابی ها ، سندی ها ، بلوچها و پتانها باید چه بکنند تا روح بابایِ ملّت با آنها دلشاد باشد ؟

درسِ سی و ششم

مادر

مادر بهترین عطیۂ خداوندی است. درمیان انسانها هیچ کس مهربان تر از مادر نیست. آنحضرتؐ فرموده اند که "جنت زیرِ پای مادران است" خداوند تعالیٰ و پیغمبرشؐ دستور داده اند که به مادر خود از همه بیشتر احترام بگذارید. کسی که به مادر احترام می گذارد در دنیا و آخرت سرخرو می گردد. ما باید همیشه پندِ مادر را

بپذیریم، به حرفهایش گوش بدهیم و با دستورات او عمل کنیم. کسی که مادرش از او راضی است خدا هم از او راضی است و اگر مادرش با او ناراضی می شود خدا هم با او ناراضی می شود.

شاعر چه خوب گفته است :

ای مادرِ عزیز که جانم فدایِ تو — قربانِ مهربانی و لطف و صفایِ تو
خشنودیِ تو مایهٔ خشنودیِ من است — زیرا بود رضایِ خدا در رضایِ تو

(دکتر خالده آفتاب)

فرهنگ

عطیهٔ خداوندی : خدا کا انعام
از همه بیشتر : سب سے زیادہ
به مادر احترام می گذارد: ماں کا احترام کرتا ہے
پند مادر : ماں کی نصیحت
به حرفهایش : اس کی باتوں پر (کو)
مادر عزیز : پیاری ماں
مایهٔ خشنودی : خوشنودی کا باعث
لطف و صفای تو : تیری مہربانی اور خلوص
رضایِ خدا : خدا کی خوشنودی

مهربان تر : زیادہ مہربان
کسی که : جو کوئی
سرخرو می گردد : کامیاب ہوتا ہے۔
باید بپذیریم : ہمیں چاہیے کہ قبول کریں۔
گوش بدهیم : ہم کان دھریں، ہم سنیں۔
جانم فدای تو : میری جان تجھ پر قربان ہو
زیرا بوَد : کیونکہ ہوتی ہے
رضایِ تو : تیری خوشنودی

تمرین

1-مندرجہ ذیل الفاظ کے معانی لکھیے :

عطیہ، راضی، مہربان، جنت، دستور، سربلند، پند، حرفہا، فدا، خوشنودی

2-مندرجہ ذیل صفات کی تینوں حالتیں بیان کیجیے :

بہترین ، مہربان تر ، بیشتر ، عزیز

3-مندرجہ ذیل مصادر کے مضارع لکھیے :

فرمودن ، دستور دادن ، احترام گذاشتن ، سرخروگشتن ، پذیرفتن ، گوش دادن ، عمل کردن ، راضی شدن ، گفتن

درسِ سی و ہفتم

روشن پاکستان

روشن پاکستانِ ما
یکدلِ و یکجانِ ما

ذرہ ذرہ شان ما
جانِ ما جانانِ ما
نعمتِ رحمانِ ما
رحمتِ یزدانِ ما

روشن پاکستانِ ما
یکدلِ و یکجانِ ما

شیر حُبّش خورده ایم
بالا بالا برده ایم

منزلها پیموده ایم
سوی حق آورده ایم

روشن پاکستان ما
یکدلِ و یکجانِ ما

خاك پاك علم و فن
باشد پاکستان روشن

مهر و دانش را گلشن
دایم ماند این مسکن

روشن پاکستان ما
یکدلِ و یکجانِ ما

(دکتر آغا یمین مرحوم)

فرهنگ

جانان وطن : پیاراوطن

یزدان : خدا

شیر حُبّش خورده ایم : ہم نے اس کی محبت کا دودھ پیا ہے ۔

منزلها پیموده ایم : ہم نے کئی منزلیں طے کی ہیں۔

بالا بالا برده ایم : ہم آگے سے آگے لے کر گئے ہیں۔

سوی حق آورده ایم : ہم حق کی طرف لے کر آئے ہیں۔

خاك پاك علم و فن : علم و فن کی سرزمین

مهر و دانش را گلشن : محبت اور علم کا گلشن